

V. ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

**Բարձրագույն ուսումնական
հաստատությունները, դուրս են
մնացել տեսչության
ստուգումների և հսկողության
դաշտից**

ՀՀ կառավարության 2019թ. կարևորագույն
անելիքներից է Հայաստանի Հանրապետությունում
բարձրագույն կրթության համակարգը որակական նոր
մակարդակի բերելը (ՀՀ կառավարության 13.12.2018թ.
նիստ, [http://www.primeminister.am/hy/press-
release/item/2018/12/13/Cabinet-meeting/](http://www.primeminister.am/hy/press-release/item/2018/12/13/Cabinet-meeting/)):

Տեսչական մարմինն են վերապահվել
վերահսկողական գործառույթներ նախադարձական, հանրակրթության, նախնական
մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտներում՝
բացառությամբ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների: Արդյունքում տեսչությունը
արձանագրել է բազմաթիվ խախտումներ, որոնց համաձայն և պետական և մասնավոր
հաստատությունների ղեկավար մարմինները չեն համապատասխանել ընդունված
չափորոշիչներին, օրինակ՝ տնօրենները չեն ունեցել հավաստագիր և այլն: Նույն զուգահեռները
անցկացվել են հաշվեքննության խմբի կողմից՝ բուհերի մասով: Պահանջվել է անհրաժեշտ
տեղեկատվություն ԿԳՆ Բարձրագույն որակավորման կոմիտեից: Արդյունքում պարզվել է, որ
բուհերի ոլորտը դուրս է մնացել տեսչական վերահսկողությունից կամ ստուգումներից:

ՀՀ-ում գիտական աստիճանները և գիտական կոչումները սահմանված են «Գիտական և
գիտատեխնիկական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 3-րդ մասով: Իսկ ՀՀ
կառավարության 1997 թվականի օգոստոսի 8-ի N 327 որոշմամբ հաստատված Կանոնակարգի
5-րդ կետի համաձայն օտարերկրյա պետություններում ստացված գիտական աստիճանի
վկայագիրը ՀՀ գիտական աստիճանի վկայագրին համապատասխանեցնում է ԲՈՀ-ը, եթե ՀՀ
միջազգային պայմանագրերով այլ բան չի սահմանված:

Հաշվեքննիչ պալատ ներկայացված տվյալների վերլուծությունից ակնհայտ է, որ
պետական բուհերի գործադիր մարմինների համար իրավական ակտերով նախատեսված են
գիտական կոչման և աստիճանի հստակ չափորոշիչներ, որոնք սակայն բացակայում են ոչ
պետական բուհերի դեպքում:

Տեղեկատվության վերլուծությունից պարզվել է, որ պետական բուհերից ԵՊՀ-ում, ՀԱՊՀ-
ում, ՀՊՏՀ-ում, ՀՊՄՀ-ում ՀԱԱՀ-ում, ՊԱՀ-ում, Երևանի Մ. Հերացու անվան պետական
բժշկական համալսարանում և այլ բուհերում ռեկտորների պաշտոնը զբաղեցնում են առնվազն
գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան և պրոֆեսորի գիտական կոչում ունեցող, իսկ
դեկանի պաշտոնը՝ գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան և դոցենտի կոչում
ունեցող անձիք: Սակայն ոչ պետական բուհերում պարզվել է, որ ոչ պետական բուհի ռեկտորի,
պրոռեկտորի, դեկանի պաշտոններ են զբաղեցնում գիտական կոչում, աստիճան չունեցող
անձիք, ինչը կարող է անմիջականորեն ազդել բուհերի կողմից տրվող կրթության որակի վրա:
Նամանակաւոյ այն պայմաններում, երբ պետական և ոչ պետական բուհերը տալիս են
պետական նմուշի դիպլոմներ, որոնք հավասարազոր են:

Տեսչական մարմինների բարեփոխումների նպատակն էր հնարավորություն ստեղծել,
ռեսուրսները նպատակաուղղել համապատասխան ոլորտներում հսկողության առավել
արդյունավետ կազմակերպմանը և արդյունքում բարենպաստ գործարար միջավայր ու
բնակչության, պետության, շրջակա միջավայրի անվտանգությունն ապահովելուն, ինչպես նաև

Հայաստանում տեսչական համակարգի և իրականացվող ստուգումների օպտիմիլացմանը: Երբ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ոլորտում քաղաքականությունը մշակում է մի մարմին և վերահսկողությունը ևս իրականացնում է միևնույն մարմինը, մեծանում են նաև կոռուպցիոն ռիսկերը: Ուստի, բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների նկատմամբ վերահսկողությունը, ինչպես նախադպրոցական կրթության, հանրակրթության, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտներում, Տեսչական մարմնին վերապահելը շատ ավելի արդյունավետ կլինի և կնպաստի այդ բարեփոխումների ոլորտում պետության որդեգրած քաղաքականությանը:

Այսպիսով, հաշվի առնելով վերոգրյալը, հաշվեքննող խումբը հաշվեքննող ժամանակաշրջանում՝ 2017թ.-ի հունվարի 1-ից 2018թ.-ի սեպտեմբերի 30-ը, արձանագրել է հետևյալ խեղաթյուրումներն ու անհամապատասխանությունները՝

1. ՀՀ կրթության ոլորտի կարևորագույն մասնիկը՝ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները, դուրս են մնացել տեսչության ստուգումների և հսկողության դաշտից:
2. Թվով 17 ոչ պետական բուհերի ղեկավար կազմի վերլուծությունից պարզվել է, որ ռեկտորի, պրոռեկտորի, դեկանի պաշտոններ զբաղեցնում են գիտական կոչում և աստիճան չունեցող անձիք (Տե՛ս Հավելված 5):

Առաջարկություններ՝

Հաշվեքննության ընթացքում արձանագրված անհամապատասխանությունների կամ խեղաթյուրումների վերաբերյալ հաշվեքննության օբյեկտի ղեկավարությանը և այլ շահագրգիռ կողմերին ներկայացվում են հետևյալ առաջարկությունները՝

ՀՀ Կառավարությանը՝

1. ՀՀ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններն անհրաժեշտ է տանել տեսչության ստուգումների և հսկողության դաշտ:
2. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ մասնավոր բուհերը տալիս են պետական բուհերի դիպլոմներին հավասարազոր նմուշի դիպլոմ՝ ոչ պետական բուհերի ղեկավար կազմի համար (ռեկտոր, պրոռեկտոր, դեկան) նույնպես պետք է սահմանել համապատասխան չափորոշիչներ:
3. Ոչ պետական բուհերում իրավիճակը շտկելու նպատակով պետական լիազոր մարմինների կողմից անհրաժեշտ է կատարել համապատասխան վերահսկողություն կամ ստուգում:

Հաշվեքննության օբյեկտների ղեկավարների պաշտասխաններ

Տեսչական մարմին՝

Տեսչական մարմնի կողմից այս կետի վերաբերյալ առարկություններ և բացատրություններ չեն ներկայացվել՝ նշելով, որ կանոնադրությամբ լիազորված չէ վերահսկողություն իրականացնել բուհերում:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն՝

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից ներկայացված առարկությունները և բացատրությունները էական առումներով որևէ հիմնավոր պարզաբանումներ չեն պարունակել, կրել են հիմնականում բացատրական բնույթ և հաշվեքննության խմբի կողմից չեն ընդունվել:

VI. ԻՐ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ և ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՀՀ կրթության և գիտության նախարարը պարտավոր էր որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում ՀՀ կառավարության աշխատակազմ ներկայացնել որոշման ընդունումից բխող և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության տեսչական մարմնի բնականոն գործունեությունն ապահովող օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը

Հարկ է նշել նաև, որ Կանոնադրության 14-րդ կետի 2-րդ ենթակետի և «Տեսչական մարմինների մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 7-րդ կետի 1.1) ենթակետի համաձայն Տեսչական մարմնի կառավարման խորհուրդը հավանություն է տալիս Տեսչական մարմնի կողմից ներկայացվող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերին: Ավելին, ՀՀ կառավարության 07.09.2017թ. N 1150-Ն որոշման 5-րդ կետի 1-ին ենթակետի բ. պարբերության համաձայն ՀՀ կրթության և գիտության նախարարը պարտավոր էր որոշումն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում ՀՀ կառավարության աշխատակազմ ներկայացնել որոշման ընդունումից բխող և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության

տեսչական մարմնի բնականոն գործունեությունն ապահովող օրենսդրական փոփոխությունների փաթեթը: Սակայն, մի շարք իրավական ակտերում մինչ օրս պահպանված է «պետական տեսչություն» կամ «ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության տեսչական մարմին» ձևակերպումները: Մասնավորապես, «Կրթության պետական տեսչության մասին» 2005 թվականի նոյեմբերի 15-ի ՀՀ օրենքը դեռևս ուժի մեջ է և սահմանում է կրթության զարգացման պետական ծրագրի իրականացման, պետական կրթական չափորոշիչների կիրառման, կրթության որակի, ուսուցման, գնահատման, ինչպես նաև կրթության կազմակերպման կանոնադրական պահանջների կատարման նկատմամբ պետական վերահսկողության կազմակերպման ու իրականացման հետ կապված հարաբերությունները հանրակրթության և նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթության բնագավառում, ինչպես նաև սահմանում է ՀՀ կրթության պետական տեսչության խնդիրները և լիազորությունների շրջանակը, չնայած այն հանգամանքին, որ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության պետական տեսչությունը դադարել է գոյություն ունենալ 14.01.2018թ-ին: Նմանապես դեռևս գործում են և ուժի մեջ են ՀՀ կառավարության «ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության պետական տեսչության կանոնադրությունը հաստատելու և ՀՀ կառավարության 2004 թվականի դեկտեմբերի 30-ի N 1927-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին «2006 թվականի մարտի 16-ի N 497-Ն, «ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կրթության պետական տեսչություն ստեղծելու և ՀՀ կառավարության 2002 թվականի սեպտեմբերի 12-ի N 1579-Ն որոշման մեջ փոփոխություն և